

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۲۰

پژوهشنامه علوم دفاعی، شماره ۳، پاییز ۱۴۰۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۱۸

ص ص ۸۹ تا ۱۰۳

تحلیلی بر سبک زندگی اسلامی ایرانی در وصیت نامه شهدای ارتش جمهوری اسلامی ایران با بهره‌گیری از اسناد دفاع مقدس

فریدون عبدی^۱، علینقی لزگی^{۲*}

چکیده

سبک زندگی در هر جامعه‌ای با فرهنگ و عناصر خرد و کلان آن جامعه و نهادهای اصلی آن، نظیر: خانه، مدرسه، دین و مذهب، علم و دانش، نوع مصرف و مواردی از این قبیل، پیوندی تنگاتنگ و گسترده دارد و سطح گسترده‌ای از باورها، ارزش‌ها، هنجارها و نمادهای متنوع و گوناگون و رفتارهای مبتنی بر آن را در بر می‌گیرد. بنابراین اسلام برای سبک زندگی ارزش بسیار زیادی قائل است. به تعبیر مقام معظم رهبری، سبک زندگی «بخش حقیقی و اصلی تمدن است». سبک زندگی اسلامی ایرانی گونه‌ای ارزشمند از سبک زندگی است که از دو رکن کلیدی و اساسی، یعنی ایرانی بودن و اسلامی بودن تشکیل شده است. در واقع در سبک زندگی اسلامی به ایرانی بودن هویتی دینی و ارزشی بخشیده و ایران نیز موجبات گسترده‌ی اسلام و ارزش‌های اسلامی را فراهم ساخته است. بنابراین اصلح است این گونه سبک زندگی مورد تحلیل قرار گیرد و مصداق‌های آن مشخص گردد تا عملکرد فردی و اجتماعی جامعه ایران اسلامی بر اساس آن تنظیم و عملیاتی گردد. از طرفی سبک زندگی اسلامی- ایرانی در رفتار و عملکرد شهدا وجود دارد که باید به تبعیت از اوامر مقام معظم رهبری «زندگی شهیدان را، سبک زندگی شهیدان را، برای جوانهایمان، برای نسل‌های رو به آینده‌مان تصویر کنیم». از این رو تحلیلی هر چند کوتاه از سبک زندگی اسلامی ایرانی که در وصیت‌نامه شهدای ارتش جمهوری اسلامی ایران مشخص شده است، حائز اهمیت فراوانی است. در همین راستا این مقاله که با هدف انجام این تحلیل صورت گرفته است. از نظر نوع هدف، کاربردی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها، توصیفی و برای گردآوری اطلاعات از منابع کتابخانه‌ای و بررسی اسنادی استفاده شده است. نتایج، نشانگر آن است که شهیدان والامقام با درک عمیقی از معارف قرآن کریم و دستورهای دین مبین اسلام و با برخورداری از اخلاق عالی اسلامی، فرهنگ اصیل ایرانی و با بصیرت کامل، الگوی عملی سبک زندگی اسلامی ایرانی بودند که تبعیت از این شهیدان بر همه آحاد افراد جامعه در ایران اسلامی لازم و یک امر ضروری است.

واژگان کلیدی: سبک زندگی، اسلام، شهدا، ارتش، دفاع مقدس

۱. کارشناس ارشد مدیریت مراکز اطلاع رسانی. ایمیل: Abdifridon135@yahoo.com

۲. (نویسنده مسئول): استادیار دانشگاه افسری امام علی(ع)، تهران، ایران. ایمیل: a.lezgi@yahoo.com

۱- مقدمه و بیان مسئله

در دهه‌های اخیر، شناخت مفهوم سبک زندگی که از جمله مفاهیم دانش جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی است بسیار مورد توجه عالمان علوم اجتماعی و مدیران فرهنگی قرار گرفته است. سبک زندگی معنایی است که از به هم تنیدگی، پیوند، نظام‌وارگی و شبکه‌ای بودن عوامل متعددی که در شیوه‌های زندگی با اقلیم‌های زیستن انسان تاثیر می‌گذارد، به وجود آمده است. (مغربی و سیف، ۱۳۹۵: ۹۵)

سبک زندگی از جمله مفاهیم مهم علوم اجتماعی به‌ویژه حوزه فرهنگ‌شناسی است که توجه بسیاری از محققان این رشته را به خود معطوف کرده است. در مباحث سبک زندگی متغیرهای گوناگونی به‌عنوان عوامل تأثیرگذار بر سبک زندگی ذکر شده است. سبک زندگی با فرهنگ و عناصر خرد و کلان فرهنگ در جامعه و نهادهای اصلی آن نظیر خانه، مدرسه، دانشگاه، دین، فرهنگ و مذهب پیوندی تنگاتنگ و گسترده دارد. سبک زندگی با علم و دانش، نوع مصرف ازدواج، رسانه و تفریح و فراغت پیوند داشته و همه انواع باورها و ارزش‌ها و هنجارها و نمادهای متنوع و گوناگون و رفتارهای مبتنی بر آن را دربر می‌گیرد. (آقاپور و اورعی، ۱۳۹۷: ۶۶)

سبک زندگی در اسلام و در فرهنگ اسلامی از ارزش بسیار زیادی برخوردار است. به تعبیر مقام معظم رهبری سبک زندگی «بخش حقیقی و اصلی تمدن است؛ مثل مسئله‌ی خانواده، سبک ازدواج، نوع مسکن، نوع لباس، الگوی مصرف، نوع خوراک، نوع آشپزی، تفریحات، مسئله‌ی خط، مسئله‌ی زبان، مسئله‌ی کسب و کار، رفتار ما در محل کار، رفتار ما در دانشگاه، رفتار ما در مدرسه، رفتار ما در فعالیت سیاسی، رفتار ما در ورزش، رفتار ما در رسانه‌ای که در اختیار ماست، رفتار ما با پدر و مادر، رفتار ما با همسر، رفتار ما با فرزندان، رفتار ما با رئیس، رفتار ما با مرئوس، رفتار ما با پلیس، رفتار ما با مأمور دولت، سفرهای ما، نظافت و طهارت ما، رفتار ما با دوست، رفتار ما با دشمن، رفتار ما با بیگانه؛ اینها آن بخش‌های اصلی تمدن است، که متن زندگی انسان است.» یکی از بهترین سبک‌های زندگی که تمام ارزش‌های مادی و معنوی در آن دیده شده است، سبک زندگی اسلامی ایرانی است. این سبک زندگی دارای دو رکن کلیدی و اساسی یعنی ایرانی بودن و

اسلامی بودن است. اسلام به ایرانی بودن هویت بخشیده و ایران نیز موجبات گسترده‌ی اسلام را فراهم ساخته است. نمونه بارز این سبک زندگی شهدا هستند؛ چرا که از بارزترین ویژگی‌های شخصیتی شهدا ارتباط عمیق معنوی آنان با خدا است که در کثرت عبادت، فداکاری، مجاهدت، ایثارگری، عدالت‌خواهی، ظلم‌ستیزی و شهادت‌طلبی آن‌ها تجلی پیدا کرده است. آنان در زندگی خود اصول معنوی خاص را رعایت کرده‌اند که به‌یقین با پیروی از سبک زندگی معنوی آن بزرگواران، تمدن نوین اسلامی سرعت بیشتر خواهد گرفت. در واقع شهدا شمع محفل بشریت‌اند و می‌توانند برای همه بهترین الگوها و راهنمایان در زندگی و رسیدن به سعادت باشند. آنان در بهترین سن و سال زندگی بدور از هرگونه چشم‌داشتی به تقدیر و تشکر، با نثار جان خویش در دفاع از کیان و وطن خود از دیگران گوی سبقت را ربوده و شهد شیرین شهادت را به کام خود کشیدند تا با عزت و آزادگی در پیشگاه خداوند متعال حاضر شوند. شهادت، نعمت و هدیه خداوند و شهدا پاره‌های نور، تبلور نیایش و تجسم عظمت در فراخنای تاریخ‌اند و مهمترین تجلی شهادت‌طلبی در دوران دفاع مقدس نمایان گذشت. بخش عظیمی از شهدا مربوط به سازمان مقتدر و فداکار ارتش جمهوری اسلامی ایران است. از این رو نویسندگان در این نوشتار با بهره‌گیری از اسناد به خصوص وصیت‌نامه شهدای ارتش جمهوری اسلامی ایران به تحلیل سبک زندگی اسلامی ایرانی پرداخته است.

۲- مبانی نظری تحقیق

با توجه به تمرکز اصلی این نوشتار که بر بهره‌گیری از اسناد دفاع مقدس به خصوص وصیت‌نامه شهدای ارتش جمهوری اسلامی ایران در تحلیل سبک زندگی اسلامی ایرانی است، در این قسمت که تحت عنوان مبانی نظری تحقیق نام دارد، تعاریفی از مفاهیم اصلی تحقیق یعنی شهید، شهادت، فرهنگ شهادت، دفاع مقدس، اسناد دفاع مقدس و شهدای ارتش جمهوری اسلامی ایران ارائه شده است.

— شهید

شهید از ماده شهود و شهادت است. شهود هم به معنی حضور است و هم به معنی علم و یقین و هم به معنی معاینه و شهادت مشاهده است. شهید در لغت به معنی گواه است و در اصطلاح به کسی گویند که در راه خدا کشته می‌شود. قطره خون شهید نزد خدا از بهترین قطرات است. شهید از سوال قبر مصون است و فشار قبر ندارد. شهید حق شفاعت دارد. (جعفرنژاد و صارمی، ۱۳۹۳: ۲۷۱) اگر فردی مرگی را انتخاب کند که دارای دو مشخصه «کشته شدن در راه خدا» و «مرگ آگاهانه» باشد شهید محسوب می‌شود. (مجله حضور، ش ۱۸: ۶۸) اگر شور یک عارف عاشق پروردگار را با منطق یک نفر مصلح ترکیب کنید، از آن‌ها منطق شهید در می‌آید خون شهید برای همیشه در رگ‌های اجتماعی می‌جوشد. (مطهری به نقل از احمدی، ۱۳۹۰: ۱۰)

— شهادت

«شهادت، نعمت و هدیه خداوند است.» (سخنرانی مقام معظم رهبری: ۱۳۸۴/۳/۱۲) شهادت اوج قله فداکاری و از آثار جهاد و عطیه خداوند به مجاهدان است. (رشیدزاده، ۱۳۸۹: ۳۷۷) شهادت، زندگانی جاودانه یافتن، اوج و عروجی تعالی است. شهادت تکامل ایمان و نهایت خلوص قلب‌ها است. شهادت مردن تحمیلی نیست، انتخاب آزادانه و آگاهانه و خلوص عاشق و معشوق است. (جعفرنژاد و صارمی، ۱۳۹۳: ۲۷۱) شهادت گزینش مرگ سرخ همراه با شناخت و آگاهی و بر مبنای آزادی و اختیار در مبارزه علیه موانع تکامل و انحرافات فکری است که مجاهد با منطق، شعور و بیداری آن را انتخاب می‌کند. (مجله حضور، ش ۱۸: ۶۸) شهادت فنا شدن انسان برای نیل به سرچشمه نور و نزدیک شدن به هستی مطلق است. شهادت عشق به وصال محبوب و معشوق در زیباترین شکل است. شهادت مرگی از راه کشته شدن است که شهید آگاهانه و به خاطر هدف مقدس و به تعبیر قرآن «فی سبیل‌الله» انتخاب می‌کند. (جعفرنژاد و صارمی، ۱۳۹۳: ۲۷۱) شهادت مرگ نیست رسالت است و جان دادن نیست، تولد است، سکوت نیست، فریاد است، تنفر نیست عشق است و نهایتاً عروج از عالم ملک به عالم ملکوت و پیوستن به معبود است. (شهید رفعت، کتاب شهدای ارتش، ۱۳۹۴: ۱۴۶)

– فرهنگ شهادت

فرهنگ شهادت یعنی «سیره شهداء، نحوه و اثرگذاری آن در جامعه» و به عبارتی، تمامی آثار باقی مانده از شهید، اعم از معنوی مثل باورها، اعتقادات، رفتارها، اهداف و دیگر وجوه الهام گرفته از قرآن و آموزه‌های معصومان(ع) و آثار مادی آن مانند تربت پاک شهید، وسایل شخصی، اسامی خیابان‌ها، مراسم مربوط به شهید، آثار مکتوب و آن چیزی که ملموس و قابل مشاهده بوده و یادآور شهید و شهادت باشد، مربوط به فرهنگ شهادت است. در فرهنگ شهادت، پیام شهداء و شهادت محور اصلی رفتار است و امام حسین(ع) الگوی شهید و شهادت است. در این فرهنگ ارزش‌ها، هنجارها، نمادها و آداب و رسوم منبعث از عاشورا و کربلاست و شهادت قله رفیع پایداری در برابر دشمنان خداست. (رشیدزاده، ۱۳۸۹: ۳۸۵) از دیدگاه اسلام، شهادت در راه خداوند متعال آن‌قدر مقام عالی و پرافتخار و زیبایی داشته و دارد که اولیای خداوند و برگزیدگان او هم چون علی بن ابیطالب(ع) و فرزندان‌شان مانند امام حسین(ع) و امام جعفر صادق(ع) و ... آرزوی شهادت در راه خدا را می‌نمودند. (جعفرنژاد و صارمی، ۱۳۹۳: ۲۷۱)

– دفاع مقدس

دفاع مقدس یک پروسه عظیم مکتبی بود که راهبرد آن قطعاً آینده جامعه و کشور را بیمه نموده است. (مصباح نهاوندی، ۱۳۹۳: ۹۵) دفاع مقدس، دفاعی هشت ساله در مقابل دشمنان در عرصه جنگ تحمیلی بود. جنگی که به عنوان طولانی‌ترین و بی‌سابقه‌ترین جنگ متعارف قرن حاضر به شمار می‌رود. (قهرمانی، یوسف‌نژاد، ۱۳۹۷: ۱۱) لحظه‌به‌لحظه این مدت و وجوب‌به‌وجب این سرزمین پهناور، گویای رشادت‌ها و ایثارگری‌های هزاران دلاور مردمی است که هر یک داستانی درخور و شایسته از حماسه‌آفرینی‌های خود دارند. (صادقی‌گویا، ۱۳۹۲: ۳) در واقع دفاع مقدس، دفاع در برابر رژیم متجاوز بعث عراق و همه حامیان استعمارگر او بود. نوعی جهاد اسلامی و با مأموریت دفاع بود، دفاع از سرزمین اسلامی و مردمان آن، دفاع از اسلام بود که در شکل انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی متبلور شده بود، دفاع برای بیرون راندن متجاوز از مناطق اشغالی و

دفاع بعد از وقوع حمله دشمن بود، دفاع در مقابل منافقین و پیمان شکنان بود (لغو یکجانبه قرارداد الجزایر و حضور منافقین در کنار صدام) و دفاع از جان و مال بود. (آراسته، ۱۳۸۹: ۶۵)

– اسناد دفاع مقدس

اسناد دفاع مقدس، سندهایی هستند که به صورت رسمی و غیررسمی، با یک اتفاق یا اقدام مرتبط با دفاع مقدس، چه به صورت مستقیم یا غیر مستقیم مربوط می شود و ممکن است به شکل نوشته رسمی و غیررسمی، نامه، سند، یادداشت، فرم، نقشه، عکس، کروکی، فیلم یا خاطره باشد که برای انتقال وقایع دفاع مقدس می توان به آن استناد کرد. (پیکار، ۱۳۹۱: ۱۲۵)

– شهدای ارتش جمهوری اسلامی ایران

بخش عظیمی از شهدای دوران دفاع مقدس جزء شهدای ارتش جمهوری اسلامی ایران بودند. در واقع ارتش با تقدیم حدود ۴۸ هزار شهید در بین نیروهای مسلح، از جایگاه ویژه ای برخوردار است. بیشترین تعداد شهدای ارتش جمهوری اسلامی ایران مربوط نیروی زمینی است. برابر آماري که توسط آقای رستمی در نشریه الماس ایران منتشر شده است، شهدای نیروی زمینی ۴۵۴۳۸ نفر، شهدای نیروی هوایی ۱۲۱۸ نفر، شهدای نیروی دریایی ۶۴۱ نفر، شهدای قرارگاه پدافند ۴۰۱ نفر، شهدای ستاد آجا ۹۳ نفر، شهدای ساحفاجا ۷۸ نفر و شهدای سازمان عقیدتی ارتش ۳۰ نفر بیان شده است که از این تعداد بیش از چهل هزار نفر جزء شهدای وظیفه بودند. (رستمی، ۱۳۹۸: ۱۲۱)

۳- اهمیت و ضرورت تحقیق

این تحقیق که به تحلیل سبک زندگی اسلامی ایرانی در وصیت نامه شهدای ارتش جمهوری اسلامی ایران با بهره گیری از اسناد دفاع مقدس می پردازد از چند جهت دارای اهمیت است.

– اهمیت سبک زندگی

سبک زندگی در هر جامعه از اهمیت زیادی برخوردار است و از جمله مفاهیم مهم علوم اجتماعی به ویژه حوزه فرهنگ شناسی است که توجه بسیاری از محققان این رشته را به خود معطوف کرده

است، در مباحث سبک زندگی متغیرهای گوناگونی به عنوان عوامل تأثیرگذار بر سبک زندگی ذکر شده است. سبک زندگی با فرهنگ و عناصر خرد و کلان فرهنگ در جامعه و نهادهای اصلی آن نظیر: خانه، مدرسه، دانشگاه، دین و مذهب پیوندی تنگاتنگ و گسترده دارد. سبک زندگی با علم و دانش، ازدواج، رسانه و تفریح و فراغت و... پیوند داشته و همه انواع باورها و ارزش‌ها و هنجارها و نمادهای متنوع و گوناگون و رفتارهای مبتنی بر آن را دربر می‌گیرد. (آقاپور و اورعی، ۱۳۹۷: ۶۶) سبک زندگی در اسلام و در فرهنگ اسلامی از ارزش بسیار زیادی برخوردار است. به تعبیر مقام معظم رهبری سبک زندگی «بخش حقیقی و اصلی تمدن است».

— اهمیت جایگاه شهادت

شهادت، نعمت و هدیه خداوند و شهدا پاره‌های نور، تبلور نیایش و تجسم عظمت در فراخنای تاریخ‌اند و مهمترین تجلی شهادت‌طلبی در دوران دفاع مقدس نمایان گذشت. از این رو پرداختن به وصایای شهدای دفاع مقدس دارای اهمیت فراوانی است.

— اهمیت توجه به وصیت‌نامه شهدا

درخصوص اهمیت تحقیق در باب وصیت‌نامه شهدا، خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْواتًا، بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ» (آل عمران: ۱۶۹) یعنی هرگز گمان مبر آن‌ها که در راه خدا کشته شده‌اند مردگانند، بلکه آن‌ها زنده‌اند و نزد پروردگارشان روزی داده می‌شوند. لذا تحقیق در خصوص وصیت‌نامه این بزرگواران حائز اهمیت فراوانی است.

— اهمیت تحقیق در باب دفاع مقدس

دفاع مقدس جمهوری اسلامی ایران در برابر تجاوز رژیم بعث عراق و حامیان استعمارگر او، در واقع روی زیبای سکه جنگ و کارزار بود که حاوی مجموعه‌ای از ارزشی از دانش و تجربه دفاعی و همچنین ذخایر و دستاوردهای حاصل از عملکرد شهدا می‌باشد که خداوند متعال به حرمت خون شهدای والامقام و به پاس فداکاری و ایثارگری‌های رزمندگان آن دوران، نصیب نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران و نیروهای مسلح آن کرد.

۴- روش تحقیق

در راستای درک مفاهیم، توصیف و تبیین متغیرهای اساسی در موضوع تحقیق و با توجه به ماهیت کیفی بودن تحقیق از روش «کتابخانه‌ای» استفاده شده است. روش تحقیق کتابخانه‌ای در تمامی تحقیقات علمی مورد استفاده قرار می‌گیرد، ولی در بعضی از آن‌ها در بخشی از فرآیند تحقیق از این روش استفاده می‌شود و در بعضی دیگر موضوع تحقیق، از حیث روش ماهیتی کتابخانه‌ای دارد و از آغاز تا پایان متکی به یافته‌های تحقیق کتابخانه‌ای است. (حافظ نیا، ۱۳۸۸: ۱۶۶) تحقیق حاضر از حیث روش، ماهیت کتابخانه‌ای دارد.

۵- اهداف تحقیق

هدف هر تحقیق در موضوع آن نهفته است. چرا که محقق به دنبال آن چرایی است که به صورت یک جمله در آورده است. (هومن و نراقی به نقل از موسوی، ۱۳۸۳: ۲۱) در نتیجه می‌توان گفت که هدف از انجام این تحقیق تحلیل سبک زندگی اسلامی ایرانی در وصیت‌نامه شهدای ارتش جمهوری اسلامی ایران با بهره‌گیری از اسناد دفاع مقدس است.

۶- سؤالات تحقیق

تحقیق علمی در واقع با تلاش برای پاسخ دادن به یک یا چند سؤال آغاز می‌شود. (خورشیدی و قریشی، ۱۳۸۱: ۴۰) با توجه به اینکه هر سؤالی، راهنمای محقق در طول کار خواهد بود لذا محقق، با در نظر گرفتن یک سؤال اصلی به شرح زیر اقدامات پژوهشی خود را متمرکز ساخته تا اثربخشی آن را افزایش دهد.

- سبک زندگی اسلامی ایرانی در وصیت‌نامه شهدای ارتش جمهوری اسلامی ایران با بهره‌گیری از اسناد دفاع مقدس چگونه قابل تحلیل است؟

۷- شرح و تحلیل داده‌ها (بحث و بررسی)

تحلیل و شرح موضوع این نوشتار یعنی سبک زندگی اسلامی ایرانی در وصیت‌نامه شهدای ارتش جمهوری اسلامی ایران با بهره‌گیری از اسناد دفاع مقدس، یک فرآیند گسترده است و پرداختن به تمام مسائل در غالب یک مقاله نمی‌گنجد. اما با مطالعه‌ای که از وصیت‌نامه شهدای ارتش جمهوری اسلامی ایران صورت گرفته است؛ جهت نشان دادن اهمیت موضوع به صورت مختصر به برخی از مسائلی که در سبک زندگی شهدای گران‌قدر ارتش جمهوری اسلامی ایران نمود عینی داشته و در وصیت‌نامه آنان مورد تاکید قرار گرفته است پرداخته می‌شود.

اولین و مهم‌ترین موضوعی که در سبک زندگی اسلامی ایرانی وجود دارد و در عملکرد، رفتار و وصیت‌نامه شهدای ارتش جمهوری اسلامی ایران مورد توجه قرار گرفته تعیین و انتخاب هدف از زندگی در سایه اعتقاد قلبی و ایمان عمیق به خداوند متعال است. مقام معظم رهبری در این خصوص می‌فرمایند: «هدف زندگی چیست؟ هر هدفی که ما برای زندگی معین کنیم، برای خودمان ترسیم کنیم، به طور طبیعی، متناسب با خود، یک سبک زندگی به ما پیشنهاد می‌شود. یک نقطه‌ی اصلی وجود دارد و آن، ایمان است. یک هدفی را باید ترسیم کنیم - هدف زندگی را - به آن ایمان پیدا کنیم. بدون ایمان، پیشرفت در این بخش‌ها امکان‌پذیر نیست؛ کار درست انجام نمی‌گیرد. حالا آن چیزی که به آن ایمان داریم، می‌تواند لیبرالیسم باشد، می‌تواند کاپیتالیسم باشد، می‌تواند کمونیسم باشد، می‌تواند فاشیسم باشد، می‌تواند هم توحید ناب باشد؛ بالاخره به یک چیزی باید ایمان داشت، اعتقاد داشت، به دنبال این ایمان و اعتقاد پیش رفت. مسئله‌ی ایمان، مهم است. ایمان به یک اصل، ایمان به یک لنگرگاه اصلی اعتقاد؛ یک چنین ایمانی باید وجود داشته باشد. بر اساس این ایمان، سبک زندگی انتخاب خواهد شد.»^۱

موضوع دیگری که در سبک زندگی اسلامی ایرانی اهمیت زیادی دارد و در عملکرد، رفتار و وصیت‌نامه شهدای ارتش مورد توجه قرار گرفته توجه به حاکمیت قرآن است. مقام معظم رهبری در این خصوص می‌فرمایند: «اگر در جوامع بشری قرآن حاکم باشد، هم سعادت دنیا هست، هم

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با جوانان استان خراسان شمالی، ۱۳۹۷/۷/۲۳

علو معنوی هست. راه سلامت را، راه امنیت را، راه امنیت روانی را قرآن به روی ما باز می‌کند؛ راه عزت را قرآن به روی ما باز می‌کند؛ راه زندگی درست را و سبک زندگی سعادت‌آمیز را قرآن به روی ما باز می‌کند. ما از قرآن دوریم. اگر با قرآن آشنا شویم، با معارف قرآن انس پیدا کنیم و فاصله‌ی خودمان را با آن چیزی که قرآن برای ما خواسته است، بسنجیم، حرکت ما سریع‌تر خواهد بود؛ راه ما روشن‌تر خواهد بود؛ هدف این است.^۱» در جایی دیگر می‌فرمایند: «خدای متعال را شاکریم که ما را با قرآن مانوس کرد. جامعه‌ی مسلمان ما تا قبل از سال‌های پیروزی انقلاب، با اینکه علاقه‌مند به قرآن بود، عاشق قرآن بود، اما مانوس با قرآن نبود. این هم از برکات انقلاب است که جوان‌های ما، صاحبان صوت و ذوق و هنر تلاوت و استعداد و آمادگی برای فراگیری، بحمدالله در این میدان وارد شدند و پیشرفت کردند. ولی اینها مقدمه است؛ مقدمه‌ی برای فهم قرآن و تخلق به اخلاق قرآن. یک مسئله، مسئله‌ی احترام ظاهری و پاس‌داشتن از حرمت قرآن است به معنای الفاظ قرآن، اصوات قرآنی؛ این در جای خود چیز محترم و مهمی است. مسئله‌ی بالاتر، تخلق به اخلاق قرآنی است؛ سبک زندگی را منطبق با قرآن قرار دادن. یکی از عیوب ما و جوامع ما در طول زمان این بوده است که گاهی فرهنگ خود را متأثر می‌کردیم از فرهنگ بیگانگان. کسانی این را در میان جامعه‌ی ما و کشور ما به‌عمد ترویج کردند؛ ما را سوق دادند به سمت زندگی کسانی که دل و جان‌شان خالی بود از نور معنویت؛ در سبک زندگی، در کیفیت پوشش، در کیفیت راه رفتن، در کیفیت معاشرت‌ها و ارتباطات اجتماعی. اگر هم کسی به آن‌ها اعتراض کرد، گفتند که دنیا امروز این طور است. در حالی که قرآن به ما می‌آموزد: «وَإِنْ تُطِيعُوا أَكْثَرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ لَيُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ». آنچه که انسان جا دارد آن را فرا بگیرد و اگر لازم بود، از آن تقلید کند، عبارت است از طریق هدایت؛ «صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ»؛ از خدای متعال می‌خواهیم که ما را هدایت کند به راه کسانی که به نعمت الهی واصل و نائل شده‌اند؛ این است که باید از آن تبعیت و پیروی کرد. اما اینکه حالا اکثریت مردم دنیا این جور حرف می‌زنند، این جور حرکت می‌کنند، این جور رفتار می‌کنند، ما باید عقل خودمان را، دین خودمان را، هدایت الهی را معیار قرار دهیم برای رد و قبول. امت مؤمن و

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار شرکت‌کنندگان در مسابقات بین‌المللی قرآن کریم، ۱۳۹۲/۳/۱۸

مسلم آن امت و ملتی است که معیار را از قرآن می‌گیرد، از هدایت الهی می‌گیرد؛ این می‌شود معیار^۱».

از دیگر مسائلی که در سبک زندگی اسلامی ایرانی اهمیت زیادی دارد و در عملکرد، رفتار و وصیت‌نامه شهدای ارتش مورد توجه قرار گرفته توجه به نقش تربیتی و مهیا شدن شرایط تربیت است. در دوران پیروزی انقلاب اسلامی و دفاع مقدس شرایط تربیتی فراهم گردید، رهبری و هدایت امام و شرایط معنوی حاکم بر جبهه‌ها و وجود هزاران الگو و اسوه این نقش تربیتی را ایفا نمود. مقام معظم رهبری در این خصوص می‌فرمایند: «ما ملتی هستیم با آرمان‌های بلند، با حرف‌های بزرگ، با قلّه‌های ترسیم‌شده‌ای... که می‌خواهیم خودمان را به این قلّه‌ها برسانیم. این احتیاج دارد به انسان‌های صبور، عاقل، متدین، اهل ابتکار، اهل اقدام، دور از تنبلی، مهربان، عطوف، دارای حلم، دارای شجاعت، با رفتارهای مؤدبانه، پرهیزگار و انسان‌هایی که درد دیگران، درد آن‌ها محسوب بشود. بافت انسان و قالب و تراش یک انسان مطلوب اسلام چیزی است که با تربیت حاصل می‌شود. همه‌ی انسان‌ها هم قابل تربیتند. بعضی ممکن است دیرپذیرتر باشند، بعضی زودپذیرتر؛ بعضی تربیت در آن‌ها ماندگارتر باشد، بعضی کم دوام‌تر؛ اما همه‌ی انسان‌ها در معرض تغییر و تبدیلی هستند که با تربیت حاصل می‌شود؛ این در درجه‌ی اول به‌عهده‌ی چند عنصر اصلی است که یکی از عناصر اصلی معلم است. البته پدر، مادر، رفیق و مانند اینها هم مؤثرند، لکن تأثیر معلم یک تأثیر عمیق‌تر و ماندگارتری است؛ این کاری است که معلم باید بر عهده بگیرد^۲».

با توجه به مسائل مطرح شده می‌توان تحلیل کرد که سبک زندگی اسلامی ایرانی بسیار مهم است؛ چرا که این سبک زندگی برگرفته از تعالیم حیات بخش اسلام و فرهنگ اصیل ایرانی است. از این رو «یکی از مهم‌ترین اهداف دشمنان ملت ایران و دشمنان اسلام این است که سبک زندگی مسلمان‌ها را عوض کنند و شبیه به سبک زندگی خودشان بکنند. واقعیت‌های زندگی، در فکر انسان اثر می‌گذارد؛ رفتار روزانه در دل و روح انسان اثر می‌گذارد- هم روح خود انسان، هم روح

۱. بیانات مقام معظم رهبری در محفل انس با قرآن در روز اول ماه مبارک رمضان، ۱۳۹۲/۴/۱۹

۲. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار معلمان و فرهنگیان سراسر کشور، ۱۳۹۳/۲/۱۷

مخاطبان و معاشران انسان - اینها می‌خواهند این را تغییر بدهند. اسلام یک سبک زندگی برای ما آورده است. فرض بفرمایید ادب. یکی از کارهای مهم ادب است. فرنگی‌ها در برخوردهای معمولی‌شان خیلی مقید به ادب نیستند؛ ما ایرانی‌ها از قدیم معروف بودیم به اینکه در گفتارهایمان، در مخاطباتمان ملاحظه‌ی ادب را می‌کنیم؛ احترام طرف مقابل را حفظ می‌کنیم. اینها می‌خواهند این را عوض کنند و متأسفانه یک جاهایی هم موفق شده‌اند. فرض کنید شما با یکی مخالفید، می‌خواهید راجع به او حرف بزنید؛ دوجور می‌شود حرف زد: یک جور می‌شود هتاکانه و بی‌باکانه و بی‌ادبانه حرف زد؛ یک جور هم می‌شود مؤدب حرف زد. شما ببینید در قرآن کریم در بسیاری از موارد وقتی صحبت از فاسقین است، صحبت از کافرین است، صحبت از بدهای اشرار عالم است، می‌فرماید: «لَکِنْ أَکْثَرَهُمْ لَا یَعْلَمُونَ» نمی‌گویند همه‌ی آنها؛ ملاحظه می‌کنید؛ بالاخره یک اقلی هستند بین همین‌ها که اینها تعقل دارند؛ قرآن کریم ملاحظه‌ی حق آنها را می‌کند و «اکثرهم» می‌فرماید^۱. لذا «استقلال فرهنگی در این است که سبک زندگی را، سبک زندگی اسلامی - ایرانی انتخاب بکنیم. تقلید از غرب و از بیگانه در سبک زندگی، درست نقطه‌ی مقابل استقلال فرهنگی است. امروز نظام سلطه بر روی این مسئله دارد کار می‌کند^۲».

لذا دنبال کردن سبک زندگی اسلامی ایرانی برای تمامی آحاد جامعه یک امر لازم و ضروری است. مقام معظم رهبری می‌فرمایند: «سبک زندگی اسلامی ایرانی را در اندیشه و عمل دنبال کنید؛ مسئله‌ی مهمی است. بنشینید رویش فکر کنید، مصداق‌هایش را مشخص کنید، بعد خودتان عمل کنید^۳».

لذا می‌توان چنین تحلیل کرد که سبک زندگی اسلامی ایرانی، همواره در رفتار و عملکرد همه شهدای ایران اسلامی و از جمله شهدای ارتش جمهوری اسلامی ایران وجود داشته است. لذا باید به تبعیت از اوامر مقام معظم رهبری «زندگی شهیدان را، سبک زندگی شهیدان را، برای جوان‌هایمان، برای نسل‌های رو به آینده‌مان تصویر کنیم، ترسیم کنیم، به آنها نشان بدهیم که

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با ائمه‌ی جمعه‌ی سراسر کشور، ۱۳۹۴/۱۰/۱۴

۲. بیانات مقام معظم رهبری در مراسم بیست و هفتمین سالگرد ارتحال حضرت امام خمینی، ۱۳۹۵/۳/۱۴

۳. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از دانشجویان دانشگاه‌های سراسر کشور و نمایندگان تشکلهای دانشجویی، ۱۳۹۵/۴/۱۲

ببینند چه بود و چه شد. چون جنگ تحمیلی که در واقع دفاع مقدس بود، این یک چیز کوچکی نبود؛ ما هنوز هم بعد از گذشت سال‌ها، ابعاد مهم این جنگ را درست نتوانستیم برای مخاطبین خودمان تشریح کنیم؛ یک جنگ بین‌المللی بود، یک جنگ بین‌الملل بود علیه اسلام، علیه حاکمیت اسلام، علیه امام بزرگوار؛ یک جنگ این‌جوری بود. حالا قلّه‌ی آن و به‌اصطلاح سرِ نیزه را آن بدبخت بی‌عقلِ بعثی صدام قرار داده بودند و آن پشته‌ی سر او، عقبه‌ی او دیگران بودند؛ کسانی که به او کمک می‌کردند، کسانی که به او راه نشان می‌دادند، کسانی که وسایل کار او را برایش فراهم می‌کردند؛ اگر یک وقتی هم احتمالاً سست می‌شد، تقویتش می‌کردند که نگذارند [ضعیف شود]؛ ما با یک چنین جنگی مواجه بودیم. اینهایی که توانستند کشور را از یک چنین بلیه‌ای نجات بدهند، چه کسانی بودند؟ این برای جوان امروز ما مهم است. اینها چه کسانی بودند که توانستند کشور را نجات بدهند و در وسط میدان بروند؟ اینها مهم است.^۱

۸- نتیجه‌گیری

در یک نتیجه‌گیری کلی می‌توان بیان کرد:

سبک زندگی در هر جامعه‌ای با فرهنگ و عناصر خرد و کلان آن جامعه و نهادهای اصلی آن نظیر خانه، مدرسه، دانشگاه، دین و مذهب، علم و دانش، نوع مصرف و مواردی از این قبیل پیوندی تنگاتنگ و گسترده دارد و سطح گستره‌ای از باورها، ارزش‌ها، هنجارها و نمادهای متنوع و گوناگون و رفتارهای مبتنی بر آن را دربر می‌گیرد. لذا اسلام برای سبک زندگی ارزش بسیار زیادی قائل است. به تعبیر مقام معظم رهبری سبک زندگی «بخش حقیقی و اصلی تمدن است».

سبک زندگی اسلامی ایرانی گونه‌ای ارزشمند از سبک زندگی است که از دو رکن کلیدی و اساسی یعنی ایرانی بودن و اسلامی بودن تشکیل شده است. در واقع در سبک زندگی اسلام به ایرانی بودن هویتی دینی و ارزشی بخشیده و ایران نیز موجبات گسترده‌ی اسلام و ارزش‌های اسلامی را فراهم ساخته است.

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای ستادهای برگزاری کنگره‌ی شهدای استان‌های کهگیلویه و بویراحمد و خراسان شمالی،

سبک زندگی اسلامی ایرانی همواره در رفتار و عملکرد همه شهدای ایران اسلامی وجود داشته است لذا باید به تبعیت از اوامر مقام معظم رهبری «زندگی شهیدان را، سبک زندگی شهیدان را، برای جوان‌هایمان، برای نسل‌های رو به آینده‌مان تصویر کنیم».

شهدای ارتش جمهوری اسلامی ایران همانند سایر شهدا با درک عمیقی که از معارف قرآن کریم و دستورات دین مبین اسلام داشتند و با برخورداری از اخلاق عالی اسلامی و دارا بودن فرهنگ اصیل ایرانی و با بصیرت کامل سبک زندگی اسلامی ایرانی را برای خود انتخاب کرده بودند. لذا تبعیت از این شهیدان بر همه آحاد افراد جامعه ایران اسلامی، یک امر ضروری است.

فهرست منابع

۱. آراسته، ناصر و همکاران (۱۳۸۵). معارف جنگ جلد اول، تهران، انتشارات دانشگاه افسری امام علی (ع).
۲. آقاپور، سیدمهدی؛ اورعی، نیلوفر (۱۳۹۷). تحلیل مطالعات انجام شده عوامل مؤثر بر سبک زندگی دانشجویان ایران.
۳. پایگاه اطلاع‌رسانی شهدای ارتش (۱۳۹۴). سلسله کتاب‌های شهدای ارتش، جلد اول، تهران، انتشارات سازمان حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس، مستخرجه از متن وصیت شهید احمد رفعت.
۴. پیکار، عباس (۱۳۹۱). اسناد دفاع مقدس، تعاریف و گونه‌ها و شیوه‌های اطلاع‌رسانی، مجموعه مقالات پنجمین همایش پژوهشی اسناد دفاع مقدس، صص ۱۲۳-۱۴۵.
۵. جعفرنژاد، مصطفی؛ صارمی، کریم (۱۳۹۰). ضرورت حفظ و انتقال فرهنگ ایثار و شهادت به نسل آینده، تهران، سازمان بازنشستگی نیروهای مسلح.
۶. حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۸۸). مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، تهران، انتشارات سمت.
۷. خورشیدی، عباس؛ قریشی، سیدحمیدرضا (۱۳۸۱). راهنمای تدوین رساله و پایان‌نامه تحصیلی، تهران، انتشارات یسپرون.

۸. رشیدزاده، فتح‌اله (۱۳۸۹). تربیت نظامی. تهران: چاپخانه دانشگاه افسری امام علی(ع).
۹. رستمی، محمد؛ محمودی، محمد (۱۳۹۸). «تحلیل گفت‌وگو و وصیت‌نامه شهدای جنگ تحمیلی ارتش جمهوری اسلامی ایران»، فصلنامه الماس ایران، سال چهارم، شماره ۱۳.
۱۰. سخنرانی مقام معظم رهبری و فرماندهی معظم کل قوا در تاریخ ۱۳۸۴/۳/۱۲.
۱۱. صادقی‌گویا، نجاتعلی (۱۳۹۲). دفاع از آبادان، تهران، انتشارات ایران سبز.
۱۲. قهرمانی، شهاب؛ یوسف نژاد، فاطمه (۱۳۹۷). «تاثیر تنگه هرمز بر استراتژی‌های دفاع مقدس، گروه پژوهشی جغرافیا و دفاع مقدس»، پژوهشکده علوم نظامی و مهندسی، پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس.
۱۳. موسوی، سید عبدالرحیم (۱۳۸۳). «بررسی رابطه بین سطوح قضاوت اخلاقی و الگوپذیری از فرماندهان یگان‌های دانشگاه افسری امام علی(ع)»، فصلنامه مدیریت نظامی، شماره ۱۵ و ۱۶، تهران، انتشارات دانشگاه افسری.
۱۴. مصباح نهاوندی، نعمت‌الله (۱۳۹۳). سپهد اخلاص، تهران، انتشارات مکعب.
۱۵. مغربی، حمید و الهام سیف (۱۳۹۵). بسترسازی در مسیر سبک اسلامی ایرانی، چکیده مقالات پنجمین کنفرانس الگوی اسلامی ایران پیشرفت.

